۸) روایت هشتم از روایات مجوّزه انتفاع:

«مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ إِسْحَاقَ الْعَلَوِيِّ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سُلَيْمَانَ الدَّيْلَمِيِّ عَنْ عَيْثَمِ بْنِ أَسْلَمَ النَّجَاشِيِّ عَنْ أَبِي بَصِيرٍ قَالَ سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ع- عَنِ الصَّلَاةِ فِي الْفِرَاءِ فَقَالَ كَانَ عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ ع رَجُلًا صَرِداً فَلَا تُدْفِئُهُ فِرَاءُ الْحِجَازِ لِأَنَّ دِبَاغَهَا بِالْقَرَظِ فَكَانَ يَبْعَثُ إِلَى الْعِرَاقِ فَيُؤْتَى مِمَّا قِبَلَكُمْ بِالْفَرْوِ فَيَلْبَسُهُ فَإِذَا حَضَرَتِ الصَّلَاةُ أَلْقَاهُ وَ أَلْقَى الْقَمِيصَ الَّذِي يَلِيهِ فَكَانَ يُسْأَلُ عَنْ ذَلِكَ فَيَقُولُ إِنَّ أَهْلَ الْعِرَاقِ يَسْتَحِلُّونَ لِبَاسَ الْجُلُودِ الْمَيْتَةِ وَ يَزْعُمُونَ أَنَّ دِبَاغَهُ ذَكَاتُهُ.»[1]

ترجمه:

«از امام صادق علیه السلام درباره نماز در پوست الاغ وحشی پرسیدم، حضرت فرمودند امام سجاد علیه السلام مردی صَرِد بود (زود سرما می خورد)، پوست های الاغ های حجاز به کار حضرت نمی آمد. چراکه دباغی آنها به قرظ (برگ درخت سَلَم که با آن پوست را دباغی کرده اند) بود. پس گروهی را به عراق فرستاد، تا فرو (پوستی که پشم آن را نکنده اند) که در نزد شماست برای ایشان بیاورند و بپوشند. پس هرگاه وقت نماز می شد، حضرت سجاد علیه السلام آن پوست را می کند و پیراهنی که کنارش بود را می پوشید. از حضرت در این باره سؤال شد. فرمودند: اهل عراق لباس هایی از پوست میته را حلال می دانند و می پندارند که دبّاغی پوست باعث طهارت آن می شود.»

سند روایت:

درباره سند این حدیث تا عیثم بن اسلم نجاشی سخن گفتیم. درباره عیثم هم اطلاعاتی در دست نیست امّا ابو بصیر یا ابو بصیر اسدی (یحیی بن ابی القاسم) است یا ابو بصیر مرادی (لیث بن البختری) است و هر دو هم از بزرگان و ثقه بوده اند.

دلالت روایت:

دلالت این روایت بر انتفاع از میته ـ جز در صلوة ـ از عملکرد حضرت سجاد علیه السلام قابل استفاده است.

مرحوم خویی درباره این دلالت می نویسد:

«و الوجه فی کون ذلک الفرو العراقی من جلود المیتة هو نزعه فی الصلاة، إلا أن یقال ان لبسه سلام اللّه علیه إنما کان فی مورد الأخذ من ید المسلم و معه یحکم بالتذکیة و عدم کون الجلد من المیتة، إذن فلان مانع من الصلاة فیه فضلا عن لبسه فی غیرها، فلا مناص من حمل فعله علیه السلام علی الاحتیاط من جهة عدم اقتران صلاته التی هی معراج المؤمن بلبس المیتة الواقعیة، و علیه فلا تبقی للروایة دلالة علی جواز الانتفاع بالمیتة فی نفسها، إلا أن یقال ان الاحتیاط إنما یجری فی حق من کان جاهلا بالأحکام الواقعیة و الموضوعات الخارجیة و أما العالمین بالواقعیات بل

۱. تهذیب الأحکام؛ ج۲، ص: ۲۰۳

بحقائق الأشياء، و الأمور الكائنة و العوالم الكونية، فلا يجرى الاحتياط فى حقهم كالأئمة المعصومين عليهم السلام. على ان العمل بالاحتياط يقتضى أن لا يلبسه فى غير حال الصلاة أيضا. فإن الانتفاع بالميتة لو كان حراما فإنما هو حرام واقعى تكليفى فلا يختص بحال الصلاة فقط، نعم ان ما يختص بالصلاة هى الحرمة الوضعية و أنها تبطل إذا وقعت فى الميتة، إلا أن يتوهم أن عمدة غرضه «ع» من ذلک الاحتياط هو انخفاظ صلاته عن احتمال البطلان، و اما الاحتياط فى غير حال الصلاة فليس بمحط لنظره «ع» و لكنه مما لا يمكن التفوه به فى حق الملتزم بالشرع من غير المعصومين فكيف ممن كان معدن العصمة، إلا أن الذى يسهل الخطب أن الرواية ضعيفة السند فلا تكون قابلة للبحث عن دلالتها على المطلوب و عدمها.» [1]

۹) روایت نهم از روایات مجوّزه انتفاع:

«أَخْبَرَنَا مُحَمَّدٌ حَدَّثَنِی مُوسَى حَدَّثَنَا أَبِی عَنْ أَبِیهِ عَنْ جَدِّهِ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَبِیهِ أَنَّ عَلِیّاً ع كَانَ يُصَلِّی فِی سَيْفِهِ وَ عَلَيْهِ الْكَيْمُخْتُ.» [2]

حضرت امام در این باره می نویسند:

«فإنّ قوله ذلک يدلّ على أنّ الكيمخت ميتة، و إلّا فلا وجه لنقله، تأمّل.» [3]

شاید وجه تأمل آن باشد که در این صورت روایت با مسلّمات فقه که بطلان صلوة در میته است، در تعارض است.

۱۰) روایت دهم از روایات مجوّزه انتفاع:

«مُحَمَّدُ بْنُ عَلِیِّ بْنِ الْحُسَيْنِ (صدوق) قَالَ: سُئِلَ الصَّادِقُ ع عَنْ جُلُودِ الْمَيْتَةِ يُجْعَلُ فِيهَا اللَّبَنُ- وَ الْمَاءُ وَ السَّمْنُ مَا تَرَى فِيهِ فَقَالَ- لَا بَأْسَ بِأَنْ تَجْعَلَ فِيهَا مَا شِئْتَ مِنْ مَاءٍ أَوْ لَبَنٍ أَوْ سَمْنٍ- وَ تَتَوَضَّأَ مِنْهُ وَ تَشْرَبَ وَ لَكِنْ لَا تُصَلِّی فِيهَا.» [4]

مرحوم صاحب وسائل می نویسد:

«هَذَا مَحْمُولٌ عَلَى التَّقِيَّةِ لِأَنَّهُ مُوَافِقٌ لَهَا وَ يَحْتَمِلُ الْحَمْلَ عَلَى مَا لَا نَفْسَ لَهُ لِمَا تَقَدَّمَ وَ يَأْتِی إِنْ شَاءَ اللَّهُ.» [5]

توضیح:

یا حمل بر تقیه می شود چراکه موافق با نظر اهل سنت است و یا حمل بر پوست حیوانات که نفس ندارند.

ما می گوییم:

۱. مصباح الفقاهة (المكاسب)؛ ج۱، ص: ۶۵

۲. الجعفريات – الأشعثيات؛ ص: ۵۲

۳. المكاسب المحرمة (للإمام الخمينی)؛ ج۱، ص: ۸۰

۴. وسائل الشيعة؛ ج۳، ص: ۴۶۳

۵. وسائل الشيعة؛ ج۳، ص: ۴۶۳

درباره تقیه سخن خواهیم گفت و درباره احتمال دوم، باید گفت قید «لا تصلی فیه» را در این صورت حمل بر کراهت می کنیم.